

POSTANOWIENIE

Dnia 7 sierpnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 7 sierpnia 2020 r.

skargi Z.P.

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia

Sądu Powiatowego dla m. P. z dnia 24 sierpnia 1971 r.,

sygn. akt II Ns I [...]

wydanego w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Prezydium Rady Narodowej

m. P. obecnie Skarb Państwa - Wojewoda [...]

przy uczestnictwie następców prawnych J.P. - M.C., I.C., B.G., S.G., T.L., G.P.,

A.N., P.P., A.G. i M.B.

o przejęcie na własność Państwa nieruchomości rolnej,

1) odrzuca skargę,

**2) zasądza od skarżącej Z.P. na rzecz Skarbu Państwa -
Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 240
(dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania
przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 24 sierpnia 1971 r. Sąd Powiatowy dla miasta P. orzekł w pkt I. o przejęciu przez Państwo na własność nieruchomości rolnej położonej w P. przy ul. S., a zapisanej w księdze wieczystej Państwowego Biura Notarialnego w P.

P. - S. tom I wykaz 1 jako własność J.P., zaś w pkt II. Koszty postępowania włożył na uczestników postępowania M.P., S.P., Z.P., J.G. C.P., F.P. i M.B..

Skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem powyższego prawomocnego postanowienia złożyła Z.P., która wpłynęła do Sądu Rejonowego [...] w P. w dniu 23 maja 2018 r. Skarżąca zarzuca powyższemu postanowieniu Sądu Powiatowego dla miasta P. z 24 sierpnia 1971 r. naruszenie prawa materialnego, tj. 1) § 4 ust. 1 zarządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 15 grudnia 1969 r. (M.P. Nr 53, poz. 424) w sprawie oceny, warunków i trybu sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych poprzez zastosowanie powyższego zarządzenia przez biegłego do wyceny nieruchomości rolnej stanowiącej własność J.P., pomimo iż ziemia należąca do ojca skarżącej nie była państwową nieruchomością rolną, 2) art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 28 czerwca 1962 r. o przejmowaniu nieruchomości rolnych na własność Państwa za zaległe należności (Dz. U. Nr 17 z 1969 r., poz. 130) poprzez przejęcie na własność Skarbu Państwa całości nieruchomości stanowiącej własność J.P. o łącznej powierzchni 136790 ha, podczas gdy przymusowe przejęcie możliwe było co do takiej części gruntów tej nieruchomości, jaka według oszacowania wystarczyłaby na zaspokojenie należności scalonych, wobec czego przejęcie ziemi na własność Skarbu Państwa powinno dotyczyć wyłącznie gruntu o powierzchni 6,7 ha, wycenionej na kwotę 241.200,00 zł, która wystarczyłaby na zaspokojenie należności dłużnika, wynoszącej 241.480,50 zł.

W odpowiedzi na skargę Skarb Państwa – Wojewoda [...] zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej wniósł o odrzucenie skargi, a w razie nieuwzględnienia powyższego wniosku o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, względnie o jej oddalenie, a w każdym z powyższych wypadków o zasądzenie od Skarżącej na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów postępowania według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga podlegała odrzuceniu.

Po pierwsze, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przysługuje od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji,

tymczasem w niniejszej sprawie Skarżąca wniosła skargę od postanowienia sądu pierwszej, a nie drugiej instancji. Zgodnie jednak z art. 424¹ § 2 k.p.c., w wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przysługuje także od prawomocnego orzeczenia wydanego przez sąd pierwszej instancji, jeżeli strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie orzeczenia w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych.

Zgodnie z art. 424⁸ § 2 k.p.c., skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia podlega odrzuceniu, jeżeli zmiana zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych była lub jest możliwa, albo jeżeli nie zachodzi wyjątek, o którym mowa w art. 424¹ § 2 k.p.c.

W niniejszej sprawie nie zostało wykazane, że nie było możliwe skorzystanie z przysługujących środków prawnych. Skarżąca podniosła co prawda, iż zaskarżone postanowienie zostało wydane z naruszeniem podstawowych zasad porządku prawnego oraz praw człowieka zagwarantowanych w Konstytucji RP, jednak w uzasadnieniu skargi nie zawarła odpowiedniej, pogłębionej argumentacji w tym zakresie. Ponadto, w przypadku, o którym mowa w art. 424¹ § 2 k.p.c. nie chodzi o niezgodność z prawem taką jak w § 1 art. 424¹ k.p.c., lecz o niezgodność z prawem kwalifikowaną i jednocześnie wyjątkową, polegającą na naruszeniu podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela.

Dopuszczalność skargi ma gruncie art. 424¹ § 2 k.p.c. uzależniona jest zatem od spełnienia dwóch dodatkowych kryteriów kwalifikacyjnych: istnienia wyjątkowego wypadku oraz występowania niezgodności orzeczenia z prawem o kwalifikowanym charakterze, wynikającym z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela. Powołane unormowanie z racji swego szczególnego charakteru powinno być wykładane ściśle.

W związku z tym podstawa skargi winna wskazywać i wykazywać wyjątkowy wypadek przez skonkretyzowanie norm prawnych go uzasadniających. Skarga w niniejszej sprawie tego nie czyni, gdyż podstawa skargi nie odnosi się do podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych praw człowieka i obywatela. Podstawa skargi dotyczy prawa materialnego z art. 424¹ § 1 k.p.c., gdy tymczasem wobec skargi kierowanej do orzeczenia Sądu pierwszej instancji chodzi o kwalifikowany stopień naruszenia prawa, bowiem wymagana jest niezgodność wyroku (naruszenia) z wyjątkowymi wypadkami (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2008 r., sygn. akt I BU 4/08, OSNCP 2010, z. 13-14, poz. 175). Pojęcie „wyjątkowego wypadku” odnosi się do przyczyn niezgodności z prawem orzeczenia sądu pierwszej instancji oraz powodów, dla których strona nie skorzystała z możliwości jego zaskarżenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2006 r., II CNP 85/06). Ma on zastosowanie tylko w sytuacji, w której strona z wyjątkowych, obiektywnych i niezależnych od niej przyczyn nie skorzystała z przysługującego jej środka prawnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2013 r., IV CNP 64/12). Takich przyczyn w skardze nie wykazano (art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c.). Tym samym Skarżąca nie wykazała, że w sprawie występuje wyjątkowy wypadek uzasadniający wniesienie skargi na podstawie art. 424¹ § 2 k.p.c.

Nie spełnia wymagania konstrukcyjnego skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia ograniczenie się do stwierdzenia, iż Skarżąca nie miała obiektywnej możliwości dochodzenia roszczenia w latach siedemdziesiątych XX w., a także w okresie późniejszym z uwagi na brak regulacji przewidujących procedurę zwrotu bezprawnie zabranej ziemi.

Po drugie, jak wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy, omawiane wymaganie konstrukcyjne skargi jest spełnione wtedy, gdy skarżący przedstawi wyodrębniony wywód prawny, w którym wskaże, że szkoda wystąpiła, określi jej postać, wysokość i czas powstania oraz związek przyczynowy z wydaniem orzeczenia będącego przedmiotem skargi, a także przedstawi dowody lub inne środki zdolne uwiarygodnić powstanie szkody (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r. III CNP 5/05, z dnia 22 listopada 2005 r.

I CNP 19/05, nie publ. oraz z dnia 31 stycznia 2006 r. IV CNP 38/05, OSNC 2006, z. 7-8, poz. 141). Skarżąca nie uprawdopodobniła wyrządzenia szkody (art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.), ograniczając się do lakonicznego stwierdzenia, że szkoda została jej wyrządzona, zaś krzywda powinna zostać zrehabilitowana poprzez zwrot bezprawnie zajętej ziemi.

Wreszcie skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie może służyć odwracaniu skutków wszelkich niezgodnych z prawem orzeczeń, które kiedykolwiek zostały wydane, niezależnie zatem od chwili orzeczenia. Nie jest to skarga służąca naprawianiu szkód historycznych, w tym tych, wyrządzonych przez wymiar sprawiedliwości niesuwerennego państwa, jakim była Polska Rzeczpospolita Ludowa. Skarga ta została ukształtowana jako nadzwyczajny środek zaskarżenia od orzeczeń, które uprawomocniły się po dniu wejścia w życie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a zatem po 17 października 1997 r., w tym w odniesieniu do orzeczeń, które uprawomocniły się przed dniem 1 września 2004 r., lecz po wejściu w życie Konstytucji, skargę można było wnieść w okresie dwóch lat począwszy od dnia 25 września 2010 r. Z tych względów postanowienie z 24 sierpnia 1971 r. jako wydane przed tym terminem, nie podlega wzruszeniu na podstawie art. 424¹ i nast. k.p.c.

Z uwagi na niedopuszczalność skargi na podstawie art. 424¹ § 2 k.p.c. i zważywszy, iż nie spełniono warunku konstrukcyjnego z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., skarga podlegała odrzuceniu na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c. w związku z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. oraz art. 424⁸ § 2 k.p.c. w związku z art. 424¹ § 2 k.p.c. O kosztach postępowania Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 108 § 1, art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 424¹² k.p.c. oraz § 8 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 5 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r. poz. 1800 z późn. zm.).

jw